

Kościół parafialny pw. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy w Tarnopolu

Dziś pragnę przedstawić Szanownym Czytelnikom historię kościoła rzymsko-katolickiego pw. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy, który istniał w Tarnopolu w latach 1908–1954. Świątynia była ozdobą miasta. Stała u zbiegu przedwojennych ulic Ruskiej i Mickiewicza – w miejscu współczesnego skweru Szewczenki. Wspaniała i subtelna neogotycka architektura robiła wrażenie swoim pięknem i perfekcją.

PETRO HAWRYŁYSZYN

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY W TARNOPOLU

Istnienie świątyni rozpoczęło się od powołania w 1897 r. Komitetu organizacyjnego, który miał zbierać datki na budowę nowego kościoła. W tym celu organizowano nawet specjalne koncerty dobroczynne. Komitet uważał, że kwotę 200 856 koron zapewnią władze miasta, 104 285 pokryje specjalny podatek na budowę, a 123 tys. koron uda się zebrać.

Kościół parafialny pw. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy w Tarnopolu był bardzo podobny do kościoła św. Elżbiety we Lwowie. Nie był to przypadek. Warto przypomnieć, że przed rozpoczęciem budowy kościoła św. Elżbiety we Lwowie ogłoszono konkurs projektów. Zwyciężył projekt profesora Politechniki Lwowskiej Teodora Mariana Talowskiego (1857–1910). Był on znanym i cenionym architektem, absolwentem lwowskiej i wiedeńskiej politechnik, uczniem wybitnego lwowskiego architekta Juliana Zachariewicza. Kościół parafialny w Tarnopolu w wielu konstruktywnych elementach był „bliźniakiem” lwowskiego.

8 września 1904 r. ówczesny proboszcz Tarnopola ks. Bolesław Twardowski uroczystie poświęcił kamień węgielny pod budowę świątyni. Na ceremonię specjalnie przybyli

ARCHITEKT TEODOR TALOWSKI (1857–1910) W STROJU SOKOLIM

proboszczowie z okolicznych parafii: Białej, Dowżanki, Domamorycza, Dyczkowa, Wielkiego Hliboczka, Iwanówki, Kurowiec, Kutkowiec i Proniatynia. Kierownictwo prac objął inżynier kolejowy Stefan Hoihoff. Od razu narzucił intensywne tempo prac. Aby konstrukcja była mocniejsza i zarazem lżejsza, zastosowano interesujące rozwiązania techniczne. Już w maju 1908 r. gazety donosiły o poświęceniu krzyża na wieżę kościoła, ofiarowanego przez Sodalację Mariacką. W listopadzie 1908 r. władze miejskie zakupiły dla kościoła ołtarz z herbem o wartości 3 tys. koron.

Uroczysta konsekracja kościoła parafialnego i oficjalne

przeniesienie parafii z kościoła dominikanów miało miejsce 11 listopada 1908 r. W przededniu poświęcone zostały dzwony. Wieża o wysokości 62 m strzeliła się ku niebu, dominując nad miastem. Interesujące jest to, że pełniła zarazem funkcję wieży strażackiej.

Stopniowo coraz bogatszym stawało się również wnętrze kościoła. W latach 1909–1910 Ludwik Punczert przekazał w darze marmurowe figury Chrystusa Ukrzyżowanego i Matki Boskiej. W 1911 r. fronton kościoła upiększył kolejny dar – marmurowe figury św. Jana Ewangelisty i św. Józefa dłuta lwowskiego rzeźbiarza Piotra Wojtowicza. W 1912 r. w bocznej kaplicy wystawiono szopkę autorstwa lwowskiego artysty Bernarda Jarosiewicza, profesora tarnopolskiej szkoły realnej.

Niestety w czasie Wielkiej Wojny kościół zaznał znacznych uszkodzeń. Zostały jednak szybko naprawione. W 1933 r. poświęcono ołtarz główny, dzieło lwowskiego inżyniera i artysty Wawrzyńca Dajczaka. Figury wykonała lwowska artystka Janina Rajchert. Pomagał jej w tym artysta-samouk, Ukrainiec Nazarko. Autorem witraży był malarz Feliks Michał Wygrzywalski (1875–1944).

WITRAŻ „CHRYSTUS BŁOGOSŁAWIĄCY DZIECI”

Obok kościoła w domu nr 1 przy ul. Ruskiej działała kancelaria parafialna. Tu też miały swą siedzibę polskie towarzystwa religijno-dobroczynne. Tarnopolska parafia katolicka miała za patronkę NMP Nieustającej Pomocy. Działała tu też bezprocentowa kasa pożyczkowa, zarejestrowana 13 kwietnia 1937 r. jako towarzystwo dobroczynne.

W czasie II wojny światowej kościół znów zaznał zniszczeń. Jednak powojenne zdjęcia świadczą, że był on w znacznie lepszym stanie niż kościół dominikanów. Przysłowiowy „miecz Domoklesa” zawisł nad kościołem w 1949 r., gdy w akcie badań wskazano, że budynek kościoła jest w stanie awaryjnym. Potrzebna była metalowa konstrukcja dla wzmocnienia wieży i dachu. Ale prawdziwa przyczyna „stanu awaryjnego” kryła się w tym, że świątynia znalazła się w samym centrum odbudowanego Tarnopola i kłóła w oczy partyjne władze, dla których była jedynie „budowlą kultu”. W swoim podaniu pełnomocnik ds. kultów religijnych zaznaczył: „Według generalnego planu wskazany kościół powinien zostać zburzony, a na jego miejscu ma powstać centralny park miejski”. Wprawdzie wykonanie tej decyzji nieco się przeciągnęło. Początkowo rozebrano wieżę, chociaż było to trudne, a w 1954 r. reszta budowli kościoła została w ciągu kilku dni wysadzona w powietrze. W 1959 r. na kolejną rocznicę „wielkiego października” w miejscu kościoła otwarto centralny dom towarowy.

Na szczęście, wiele z wyposażenia wewnętrznego udało się wywieźć po wojnie do Polski. Część płaskorzeźb Drogi Krzyżowej i figura MB zachowały się i obecnie znajdują się w Średniej cerkwi (Katedralnej świątyni Narodzenia Pańskiego).

W 1950 r. mieszkaniec Tarnopola wydobył spod ruin kościoła i wywiózł na cmentarz wsi Kołodziejewka figurę Chrystusa Ukrzyżowanego o wysokości 4 m, wykonaną z żeliwa i betonu. Stoi ona obecnie przy wejściu na cmentarz po stronie lewej od drogi na Żerebki.

W 2014 r. tarnopolski entuzjasta wykonał papierową makietę kościoła w skali 1:100. Makieta wystawiona była w tarnopolskim Muzeum sztuki. 10 września 2017 r. na skwerze im. Szewczenki wystawiono spiżową makietę kościoła z napisami po ukraińsku, polsku i angielsku. Dzięki niej turyści mogą sobie wyobrazić, jak świątynia wyglądała w rzeczywistości.

Na podstawie:

1. Бойцун Л. Тернопіль у плинні літ: Історико-краєзнавчі замальовки. Тернопіль : Джура, 2003. 392 с.

2. Макет Парафіяльного костелу Матері Божої Неустанної Помочі

3. Тернопіль / Tarnopol: історія міста / О. Петровський, О. Гаврилюк, В. Окаринський, І. Крочак. Тернопіль: Астон, 2010. 216 с.

4. Smirnov J. Witraże kościoła parafialnego p.w. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy w Tarnopolu.

TARNOPOL, CENTRUM MIASTA

ST. RADOMSKI, LATA 1905-1910 / ZDJĘCIE ZE ŹRÓDEŁ INTERNETOWYCH

DOM TOWAROWY W TARNOPOLU, STOJĄCY W MIEJSCU KOŚCIOŁA